

ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ МОНОЛОГІЧНОЇ МОВИ АМЕРИКАНЦІВ

Коваль Н. О.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов гуманітарних факультетів
факультету романо-германської філології
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
вул. Дворянська, 2, Одеса, Україна
orcid.org/0000-0003-3976-8503
koval0605@gmail.com*

Ключові слова: мелодика, темп, діапазон ЧОТ, просодія, мовлення, США.

Це дослідження є експериментально фонетичним аналізом просодичних характеристик мови американців різних вікових груп, експериментальна частина якого присвячена розгляду особливостей мелодики і темпу американської мови. Під просодією автор дослідження розуміє фонетичні супрасегментні характеристики мови як на рівні сприйняття (висота тону, гучність, тривалість), так і на фізичному рівні (ЧОТ, інтенсивність, час). Вибір теми дослідження зумовлюється тим, що вплив особистих факторів, а саме віку людини, на процес мовлення не отримав повного розгляду під час попередніх досліджень, оскільки не становив предмету спеціального вивчення. Це дослідження знаходиться в руслі соціофонетики, яка вивчає фонетичні характеристики мовної поведінки людини в різних соціальних групах і соціальних ситуаціях. Вибір американського варіанту англійської мови в якості матеріалу дослідження пояснюється найбільшою поширеністю цього варіанту у світовому співтоваристві.

Говорячи про ступінь вивченості американського варіанту англійської мови, необхідно зазначити, що його мовний стандарт вирізняється поліцентричністю, зумовленою історико-географічними умовами існування соціуму. Цей варіант досить докладно описаний з точки зору вимовних особливостей голосних, приголосних і тенденцій ритміко-інтонаційної організації мовлення.

Актуальність теми статті визначається тим, що виявлення зв'язку просодичного оформлення синтагми з віковими характеристиками мовця є необхідною умовою не тільки для більш повного та глибокого вивчення процесу оволодіння рідною мовою, але і для розвитку особистісно-орієнтованого підходу до навчання іноземної мови.

Мета дослідження полягає у виявленні найбільш частотних мелодійних конфігурацій і темпоральних особливостей мови американців, які представляють чотири вікові групи (юність, молодість, зрілість, похилий вік), а також у визначенні внутрішнього взаємозв'язку між просодією усної мови та основними етапами розвитку і соціалізації особистості. Предмет вивчення можна визначити як динаміку зміни мелодійного та темпорального оформлення мови американців залежно від віку мовця.

AGE PECULIARITIES OF THE AMERICANS' MONOLOGICAL SPEECH

Koval N. O.

*Candidate of Sciences in Philology,
Senior Lecturer at the Department of Foreign Languages for Humanities Faculties
of the Faculty of Roman and Germanic Philology
Odesa I. I. Mechnikov National University
Dvoryanska str., 2, Odesa, Ukraine
orcid.org/0000-0003-3976-8503
koval0605@gmail.com*

Key words: *melody, tempo, FMT range, prosody, speech, USA.*

The present study is an experimental phonetic analysis of the Americans' prosodic characteristics depending on different ages, the experimental part of which is devoted to consideration of the peculiarities of melody and tempo of American speech. Prosody, in author's opinion, is the study that understands phonetic suprasegmental characteristics of speech at the level of perception (pitch, loudness, duration) and at the physical level (FMT, intensity, time). In this meaning, prosody is contrasted with intonation, which denotes functional categories.

The choice of the research topic is determined by the fact that the influence of personally related factors, namely the age of a person, on the process of speech production hasn't received a sufficiently complete consideration during previous studies, since it did not constitute a subject of special studying. This research correlates with sociophonetics, which studies phonetic characteristics of human speech behavior in various social groups and social situations. The choice of the American variant of the English language as the research material is explained by the greatest prevalence of this variant in the world community. Speaking about the American version of the English language as a whole, it should be noted that its pronunciation standard is polycentric, due to the historical and geographical conditions of the existence of society. This option is described in sufficient details from the point of view of pronunciation features of vowels, consonants and tendencies of rhythmic and intonational organization of speech. The relevance of the topic of this article is determined by the fact that revealing the connection between prosodic syntagmatic design and speaker's age characteristics is a necessary condition not only for a more complete and in-depth study of the process of mastering the native language, but also for the development of a student-centered approach to learning a foreign language.

The aim of the study is to identify the most frequent melodic configurations and temporal features of Americans' speech representing four age groups (adolescence, youth, maturity, old age), as well as in determining the internal relationship between the prosody of sounding speech and the main stages of personality's development and socialization. The subject of the study can be defined as the dynamics of change melodic and temporal design of Americans' speech in depending on the age of the speaker.

Постановка проблеми. Це дослідження є експериментально-фонетичним аналізом просодичних характеристик мови американців різного віку, експериментальна частина якого присвячена розгляду особливостей мелодики і темпу американської мови. Під просодією автор дослідження розуміє фонетичні супрасегментні характеристики мови як на рівні сприйняття (висота тону, гучність, тривалість), так і на фізичному рівні (ЧОТ, інтенсивність, час). У цьому значенні про-

содія протиставлена інтонації, яка позначає функціональні категорії [7, с. 401].

У сучасній лінгвістиці існує велика кількість визначень просодії, значна частина яких зводиться до того, що «термін «просодія» використовується у супрасегментній фонетиці і фонології для позначення змін висоти тону, гучності, темпу і ритму» [22, с. 289].

Просодія, за визначенням Р.К. Потапової, є системою фонетичних засобів (висотних, силових,

тимчасових), які реалізуються у мові на всіх мовних рівнях. Вказані вище фонетичні засоби відповідають основним фізичним характеристикам: частоті основного тону, інтенсивності та тривалості [12].

Вибір американського варіанту англійської мови в якості матеріалу дослідження пояснюється поширеністю цього варіанту у світовому співтоваристві. Говорячи про ступінь вивченості американського варіанту англійської мови, необхідно зазначити, що цей мовний стандарт вирізняється поліцентрічністю, зумовленою історико-географічними умовами існування соціуму. Такий варіант досить докладно описаний з точки зору вимови особливостей голосних, приголосних і тенденцій ритміко-інтонаційної організації мовлення [13; 14; 4, с. 32; 5; 18].

Актуальність теми визначається тим, що виявлення зв'язку просодичного оформлення синтагми з віковими характеристиками мовця є необхідною умовою не тільки для більш повного і глибокого вивчення процесу оволодіння рідною мовою, а й для розвитку особистісно-орієнтованого підходу до навчання іноземної мови. Нині провідну роль у навчальному процесі відіграє особистість того, хто навчається. Отже, тільки з урахуванням специфіки впливу особистісних факторів на фонетичну сторону мови студентів, на реалізацію мелодійного і темпорального компонентів просодії навчальний процес може вважатися комплексним і повноцінним.

Мета дослідження полягає у виявленні найбільш частотних мелодійних конфігурацій і темпоральних особливостей мови американців, які представляють чотири вікові групи (юність, молодість, зрілість, похилий вік), а також у визначенні внутрішнього взаємозв'язку між просодією усної мови та основними етапами розвитку і соціалізації особистості.

Відповідно до мети роботи авторкою були поставлені такі **завдання**: проведення електронно-акустичного аналізу мелодійних і темпоральних особливостей непідготовленого монологічного мовлення американців різного віку; визначення основних закономірностей і тенденцій у виборі просодичних моделей залежно від віку мовця, виявлення зв'язку просодії з основними етапами розвитку особистості.

Об'єктом дослідження є мелодійні та темпоральні характеристики непідготовленого монологічного мовлення жителів США різних вікових груп. **Предмет** вивчення можна визначити як динаміку зміни мелодійного і темпорального оформлення мови американців залежно від віку мовця.

Основним **матеріалом дослідження** слугували мультимедійні програми, а також аудіо- та відеозаписи мови жителів США різних вікових груп, зроблені у навчальних цілях та які станов-

лять лінгафонні курси з навчання американському варіанту англійської мови. Інформанти – це чоловіки та жінки, зайняті в різних сферах діяльності, які проживають у різних регіонах США від південного сходу і сходу (штати Джорджія, Коннектикут, Нью-Йорк, місто Нью-Йорк) до північного заходу і заходу (штати Вашингтон, Каліфорнія, Орегон), включаючи центральну частину (штат Канзас). Корпус дослідження представлений 30 уривками промови інформантів. Отже, корпус дослідження склав 30 хвилин звучання.

Авторка використовує **комплексний метод** дослідження, який поєднує теоретико-аналітичний метод, електронно-акустичний з використанням комп'ютерної програми Speech Analyzer, порівняльний метод і метод кореляції даних, отриманих у ході експерименту, а також їх лінгвістичну інтерпретацію та елементи математико-статистичної обробки результатів. У поєднанні з досить великою кількістю автентичного матеріалу така методика аналізу забезпечує детальний і всебічний розгляд досліджуваних просодичних явищ, а також надійність і достовірність отриманих результатів.

Частотний компонент, який вимірюється за допомогою параметрів ЧОТ, дослідники просодії вважають одним із найбільш інформативних просодичних компонентів. Діапазон ЧОТ і супутні йому параметри вважаються головними ознаками регіональної мови на території Британських островів і США, специфіки стилів, вікового та соціального варіювання [2; 3; 9; 10; 15; 19].

Під час проведення експериментального дослідження аналіз частотних характеристик і мелодійних конфігурацій включав розгляд таких параметрів: 1) максимальне та мінімальне значення ЧОТ предтермінальної частини контуру (у Гц); 2) діапазон ЧОТ предтермінальної частини контуру (у півтонах); 3) максимальне та мінімальне значення ЧОТ термінальної частини контуру (у Гц); 4) діапазон ЧОТ термінальної частини контуру (у півтонах); 5) максимальне та мінімальне значення ЧОТ у синтагмі (у Гц); 6) діапазон ЧОТ у синтагмі (у півтонах); 7) рівень ЧОТ початку, тип шкали та напрямок руху тону у шкалі; 8) рівень ЧОТ початку та конфігурація термінального тону.

Темпоральні характеристики під час проведення цього дослідження розглядалися з урахуванням таких параметрів: 1) тривалість синтагми (в мс); 2) тривалість паузи після синтагми (в мс); 3) співвідношення тривалості паузи до тривалості фонації в синтагмі; 4) загальна кількість складів у синтагмі; 5) кількість наголошених складів у синтагмі; 6) кількість ненаголошених складів у синтагмі; 7) тривалість звучання кожного наголошеного складу у синтагмі (в мс); 8) загальний час звучання ненаголошених складів у синтагмі

(в мс); 9) середня тривалість наголошеного складу у синтагмі (в мс); 10) середня тривалість ненаголошеного складу у синтагмі (в мс); 11) співвідношення середньої тривалості наголошеного складу до середньої тривалості ненаголошеного складу у синтагмі.

За результатами електронно-акустичного аналізу типи пауз по тривалості розподілилися так: 1) свержкоротка (до 200 мс); 2) коротка (201-500 мс); 3) середня (501-800 мс); 4) тривала (801-1200 мс); 5) свержтривала (від 1200 мс).

Вікова класифікація інформантів заснована на класифікації Н.Н. Палагіної [8], згідно з якою протягом життя людина проходить такі етапи: 1) юність (17-25 років); 2) молодість (25-35 років); 3) зрілість (35-55 / 60 років); 4) похилий вік (60-80 років).

Матеріал для проведення електронно-акустичного аналізу склали 30 уривків непередбаченого монологічного мовлення американців побутового характеру кожен тривалістю звучання приблизно 60 секунд, які представляють собою відповіді на запитання під час інтерв'ю на тему сім'я, робота, захоплення, плани на майбутнє тощо. Необхідно зауважити, що експериментальний матеріал повністю є автентичним і ретельно відібраним авторкою дослідження з мультимедійних програм, аудіо- і відеокурсів, заснованих на справжніх інтерв'ю з носіями англійської мови із США. Важливо і те, що під час запису інтерв'ю всі учасники експерименту перебували в подібній ситуації спілкування: неформальна обстановка, відсутність численної аудиторії, неофіційна бесіда з інтерв'юером, типові питання побутового характеру – все це, безсумнівно, чинило позитивний вплив на емоційний стан мовця.

Розглянемо результати електронно-акустичного аналізу.

Частотні характеристики. Загальне: зіставлення діапазонних характеристик предтермінальної та термінальної частини виявляє, що предтермінальна частина має більш широкий діапазон, ніж термінальна частина (таблиця 1). Це свідчить про те, що рівні конфігурації та вузький діапазон у термінальних тонах загалом є досить частотним явищем в усіх вікових групах при домінуванні юнацької. Однак і аналіз предтермінальної частини синтагми показує, що, незважаючи на більш широкий діапазон голосу, тут також спостерігається переважання рівного руху мелодики.

Результати проведеного нами експерименту повністю підтверджуються висновками попередніх дослідників [10].

Отже, найменший діапазон спостерігається у термінальній частині синтагми. Його величина коливається від 0,7 пунктів до 3 пт і не перевищує цей показник у жодній із вікових груп. Предтермінальна частина характеризується більш широким діапазоном у 2,5-5 пунктів. Цілковито обґрунтованим є те, що найбільш широкий діапазон спостерігався під час аналізу всієї синтагми (2,8-8 пт). Необхідно також вказати на суттєвий розкид даних по окремих інформантах (різниця становить до 11,5 пт залежно від групи). Оскільки в ході цього дослідження ми аналізували мову здебільшого представників середнього класу, то можна говорити про наявність **вузького діапазону** в мові учасників проведеного експерименту.

Специфічне: Говорячи про вікові особливості зміни діапазону мовлення, слід зазначити, що в ході електронно-акустичного аналізу була виявлена тенденція до поступового розширення діапазону голосу зі збільшенням віку мовця (таблиця 2). Спираючись на результати проведеного нами дослідження, можна припустити, що у мелодійному відношенні мова людини формується приблизно до 30 років, із придбанням вищого соціального статусу і становища у суспільстві досягає найвищих показників при максимальному діапазоні голосу до 40-50 років, деякий час зберігає їх із деяким звуженням діапазону у літньому віці. За нашими даними це рух у межах 3 пунктів.

Отже, найбільш вузький діапазон спостерігався у **юнацької групи** інформантів, незважаючи на їх потенційні біологічні можливості: 2,5 пт у предтермінальній частині; 0,7 пт у термінальній частині; 4 пт загалом по синтагмі. У сукупності з великою кількістю рівних термінальних тонів вузький діапазон характеризує мова юних інформантів як монотонну та одноманітну, причиною чого, можливо, є невизначеність соціального статусу юнаків і відсутність упевненості в собі, а також невміння використовувати багатий репертуар просодичних моделей для вираження власних думок.

Мова представників **молодіжної групи** характеризується більш широким діапазоном голосу: 3,6 пт у предтермінальній частині; 1,7 пт у термінальній частині; 6 пт загалом по синтагмі. Можна

Таблиця 1

Діапазональні характеристики жіночого мовлення (у пт)

Вік	Юність		Молодість			Зрілість							
	21	23	27	27	28	46	46	50	52	53	54	55	55
діап. синтагми	6	7	9	8	4	10	7	8	8	8	7	9	9
сер. по групі	6.5		7			8							

припустити, що поряд із самоствердженням особистості, зі зміною соціального статусу людини (студент – фахівець) із набуттям ним до 30 років певної суспільної значимості у його промові відбуваються істотні зміни, які стосуються не тільки мелодійного оформлення фрази, а й значного розширення діапазону голосу (приблизно на 2 пт).

Американці **зрілого віку** породжують найбільш цікаві та різнопланові висловлювання з точки зору їх просодичного оформлення, що знаходить своє підтвердження і у роботах попередніх дослідників [21]. В ході проведеного нами аналізу було виявлено багатство і різноманітність мелодійного малюнка. Цей висновок підтверджується найбільш широким діапазоном голосу зрілих інформантів порівняно з промовою представників інших вікових груп: 5 пт у предтермінальної частини; 3 пт у термінальної частини; 7 пт загалом по синтагмі. Подібні висновки можуть пояснюватися тим, що до 40-50 років людина досягає піку у кар'єрному зростанні, самореалізується як фахівець, набуває фінансову стабільність і незалежність, формує власне коло спілкування. Усі ці фактори позитивно познача-

ються не тільки на способі життя людини, але і на її манері спілкування.

Відомо, що **похилий вік** тісно пов'язаний із такими тривожними подіями в житті як втрата рідних і близьких, вихід на пенсію, втрата ділових і дружніх контактів, зниження частки активності, брак спілкування, а часом і повна самотність. Поступово людина втрачає інтерес до життя, перестає стежити за тим, що відбувається, замикається у собі. Одним із виявів такого ставлення до дійсності є різке звуження діапазону голосу у похилому віці: 3 пт у предтермінальної частини; 1,7 пт у термінальної частини; 4,3 пт загалом по синтагмі.

Таблиця 2

**Динаміка зміни діапазону голосу
залежно від віку мовця (у пт)**

Вікова група	Кількість осіб	Діапазон синтагми
юність	7	4
молодість	8	6
зрілість	12	7
похилий вік	3	4.3
загальна кількість	30	

Таблиця 3

Темпоральні характеристики (юність, молодість)

Вік Параметри	Юність (17-25)					Молодість (29-33)					
	M17	M17	Ж21	Ж23	M25	M29	Ж30	M31	Ж33	Ж33	
фонація	мс	1560	2406	2618	2300	3213	2586	2386	1659	1764	2760
середнє по групі	мс	2419					2231				
паузація	мс	833	375	720	371	605	442	581	474	590	453
середнє по групі	мс	581					508				
паузація: фонація		1: 1.87	1: 6.42	1: 3.64	1: 6.20	1: 5.31	1: 5.85	1: 4.1	1: 3.5	1: 2.99	1: 6.09
середнє по групі		1:4.16					1:4.39				
кількість складів у синтагмі		7	12	10	9	14	13	13	8	7	12
середнє по групі		10					11				
кількість наголош. складів		3	4	4	4	5	5	4	4	3	5
середнє по групі		4					4				
тривалість наголош. складів	мс	583	1008	1053	1278	1352	1248	972	941	708	1345
середнє по групі	мс	1055					1043				
сер. тривал. нагол. складу	мс	281	244	269	308	266	257	253	261	274	309
середнє по групі	мс	274					271				
сер. тривал. ненаг. складів	мс	193	204	271	214	200	171	170	171	252	173
середнє по групі	мс	216					187				
сер. наголош.: сер. ненаголош.		1.46: 1	1.2:1	0.99:1	1.44: 1	1.33: 1	1.5:1	1.49: 1	1.53: 1	1.09: 1	1.78: 1
середнє по групі		1.27:1					1.45:1				

Розглянемо **темпоральні характеристики. Тривалість наголошених і ненаголошених складів та їх співвідношення.** Загальне: у результаті електронно-акустичного аналізу тривалості наголошених і ненаголошених складів і обчислення їх середньої величини було виявлено велику схожість у середньо-групових показниках за часом проголошення наголошених (271-286 мс) і ненаголошених (187-218 мс) складів. Однак за цим параметром дуже виділяються групи інформантів юного та зрілого віку, мова яких характеризується більш повільним темпом порівняно з іншими групами.

Величина співвідношення часу проголошення наголошених і ненаголошених складів також коливається залежно від вікової групи від 1,27:1 до 1,45:1, проте загалом можна говорити про порівняно невелику виділеність наголошених складів порівняно з ненаголошеними у мові учасників цього дослідження (таблиці 3, 4).

Згідно з даними інших експериментальних досліджень американського варіанту англійської мови було визначено відношення середньої тривалості (СД) наголошених складів до СД ненаголошених складів у загально-американському типі вимови як 1,6:1, що свідчить про більш сильну виділеність наголошених складів [4; 9].

Специфічне: Як було зазначено раніше, по параметру співвідношення тривалості наголошених / ненаголошених складів дуже виділяється група **юних інформантів** (1,27:1). У їхній мові тривалість наголошених складів відповідає нормі (274 мс), у той час як тривалість ненаголошених складів збільшена (216 мс), що свідчить про їх розтягування. Це важливо, тому що основним термінальним тоном, використовуваним у цій групі, є рівний, де ненаголошені склади несуть основне навантаження по збереженню рівня тону. Саме розтягування ненаголошених складів виявляється в рівному звучанні голосів юних американців у термінальній частині синтагми.

Необхідно більш детально проаналізувати дані тривалості наголошених / ненаголошених складів інформантів **зрілого віку** (286 мс і 218 мс), мова яких характеризується більш повільним темпом порівняно з іншими групами. У результаті знижується співвідношення часу проголошення наголошених і ненаголошених складів (1,3:1 проти 1,45:1 в інших групах) (таблиця 5). Таке спостереження свідчить про вплив соціальних (статусних) характеристик на людину, оскільки саме у зрілому віці представники середнього класу досягають максимальних висот у кар'єрі.

Таблиця 4

Темпоральні характеристики (зрілість, похилий вік)

Вік Параметри	Зрілість (39-57)					Похилий вік (63-76)					
	М39	Ж45	М45	М50	Ж57	М63	М68	Ж76	Ж67	Ж75	
фонація	мс	3252	1754	2877	1927	1422	2050	2647	1823	2120	2614
середнє по групі	мс	2246					2173				
паузація	мс	507	523	852	464	252	737	615	754	601	703
середнє по групі	мс	520					702				
паузація: фонація		1: 6.41	1: 3.35	1: 3.38	1: 4.15	1:5.65	1: 2.78	1: 4.3	1: 2.42	1: 2.3	1: 2.5
середнє по групі		1:4.32					1:3.1				
кількість складів у синтагмі		11	8	11	7	8	10	14	7	7	12
середнє по групі		9					10				
кількість наголос. складів		5	3	4	3	3	3	6	3	3	5
середнє по групі		4					4				
тривалість нагол. складів	мс	1452	831	1202	866	600	815	1459	940	809	1245
середнє по групі	мс	990					1071				
сер. тривал. нагол. складу	мс	301	304	261	341	221	241	261	310	270	309
середнє по групі	мс	286					271				
сер. тривал. ненаг. складів	мс	285	167	261	221	156	196	158	209	200	193
середнє по групі	мс	218					188				
сер. нагол.: сер. ненагол.		1.06:1	1.82:1	1:1	1.54:1	1.42:1	1.23:1	1.65:1	1.48:1	1.10:1	1.68:1
середнє по групі		1.3:1					1.44:1				

Підвищення соціального статусу супроводжують сильні і стабільні біологічні характеристики, багато з яких у цьому віці отримують подальший розвиток. Це спостереження знаходять підтвердження і у попередніх дослідженнях [10; 16]. Можна зробити висновок про те, що співвідношення тривалості наголошених / ненаголошених складів сприяє збереженню акцентної структури слова, ритму, виразності мовлення і є досить розпливчастим.

У результаті американська мова сприймається на слух як монотонна, особливо в групі юних американців і людей високого соціального статусу. У той же час дві інші групи (група молоді та інформантів похилого віку) не мають яскраво виражених характеристик у цьому відношенні і відповідають раніше встановленій нормі: тривалість наголошених / ненаголошених складів у молоді 271 мс / 187 мс, у літніх американців – 271 мс / 188 мс, співвідношення тривалості наголошених / ненаголошених складів у молоді – 1,45:1, у літніх американців – 1,44:1.

Тривалість і типи пауз. На загальне враження про темп впливає не тільки швидкість проголошення окремих складів, а й паузальна насиченість, яка виявляється у співвідношенні часу паузації до часу фонації, а також середня тривалість пауз. Із віком може змінюватися кількість пауз, необхідних як для дихання, так і для обмірковування і оформлення думки. У цьому дослідженні з урахуванням тривалості типи пауз розподілилися в порядку їх частотності у досліджуваному корпусі на такі типи: свехкоротка, коротка, середня, тривала, свехтривала.

Загальне: згідно з результатами проведеного електронно-акустичного аналізу основними типами пауз, характерними для спонтанного монологічного мовлення американців різного

віку, є **свехкоротка, коротка, середня і тривала паузи**. Наявність у мові великої кількості свехкоротких і коротких пауз може пояснюватися тим, що інформанти в ході інтерв'ю відповідали на питання побутового характеру, які стосуються їх повсякденного життя, що швидше за все не викликало складності ні у плані змісту, ні у плані оформлення мовленнєвого вислову. Оскільки аналізований звуковий матеріал є невідповідним монологічним мовленням, то наявність у ньому певної кількості середніх і тривалих пауз хезитації є цілком обґрунтованою (таблиця 6).

Загалом отримані дані по частотності вживання пауз різних типів збігаються з результатами багатьох дослідників темпоральних особливостей як американської, так і британської мови. Так, А.М. Антипова стверджує, що в добре продуманій спокійній мові, а також у мові, яка містить багато мовних кліше та стереотипних фраз, паузи здебільшого короткі [1]. В.Г. Тонконогов також виділяє короткі паузи як найбільш частотні, а Д.І. Полетаєв, Е.А. Бабушкіна та Н.Г. Углова говорять про превалювання свехкоротких і коротких пауз в американській мові різних стилів [2; 10; 16; 17].

Специфічне: отже, мова усіх інформантів характеризується використанням великої кількості коротких пауз, проте лідирує у цьому відношенні молодіжна вікова група (46% коротких пауз). Мова юних інформантів здебільшого характеризується наявністю пауз середньої тривалості (38%), що значно уповільнює темп їх мови, а також у поєднанні з рівними тонами і розтягнутими ненаголошеними складами надає звучанню відтінок монотонності і одноманітності. До 30 років людина набуває навиків правильного та швидкого оформлення думки і володіння просодичними засобами, результатом цього і є переважання коротких пауз у мові молоді.

Таблиця 5

Тривалість наголошених і ненаголошених складів і їх співвідношення

Вікова група	Середня тривалість наголошених складів (мс)	Середня тривалість ненаголошених складів (мс)	Середній наголошений: середній ненаголошений
Юність	274	216	1.27:1
Молодість	271	187	1.45:1
Зрілість	286	218	1.3:1
Похилий вік	271	188	1.44:1

Таблиця 6

Частотність вживання пауз різних типів (у %)

Вікова група Тип пауз	Юність	Молодість	Зрілість	Похилий вік
Свехкоротка (до 200 мс)	19	11	28	9
Коротка (201-500 мс)	23	46	34	25
Середня (501-800 мс)	38	32	19	25
Тривала (801-1200 мс)	14	9	14	32
Свехтривала (від 1200 мс)	7	3	5	9

Мова американців **зрілого віку** є найрізноманітнішою в плані просодичного оформлення, тому інформанти цієї вікової групи використовують різні типи пауз. Вживання великої кількості кліше та стереотипних фраз робить мову 40-50-річних людей досить швидкою, що пояснює переважання у їхній мові сверхкоротких і коротких пауз (28% і 34% відповідно). Досягнення до зрілого віку певного положення у суспільстві впливає на загальне уповільнення темпу мови і забезпечує наявність середніх і тривалих пауз (19% і 14% відповідно).

Літні американці використовують короткі та середні паузи (25%), проте переважаючим типом пауз у їхній мові є тривала пауза (32%). Це спостереження природним чином впливає з вікової специфіки поведінки літніх інформантів, оскільки в цей період життя відбувається загальне уповільнення усіх розумових і мово-рухових процесів, що відбивається на темпі промови мовця.

Співвідношення тривалості пауз і фонаційних відрізків. Результати проведеного нами експерименту виявили співвідношення тривалості паузи до тривалості фонації на рівні 1:4,39 у мові представників **молодої** групи. Трохи нижче цей показник зафіксовано у **юних** інформантів (1:4,16), які більше часу витрачають на обдумування висловлювання, а також у американців **зрілого віку** (1:4,32) внаслідок впливу високого соціального статусу на темпоральні характеристики мови. Найнижчий показник зафіксовано у представників **похилого віку** (1:3,1). У цей період життя людини збільшення кількості пауз у мові і скорочення тривалості синтагм особливо помітно, що може пояснюватися уповільненням розумових і мово-рухових процесів у мовців, а також впливом соціальної незатребуваності літньої людини на темп її мови (таблиця 7).

Отримані в ході цього дослідження співвідношення тривалості паузи до тривалості фонації загалом схожі з результатами авторів попередніх робіт і відповідають нормі. Так, показник співвідношення, отриманий при аналізі читання тексту опису (казки), склав 1:2,0, показник, отриманий на матеріалі радіоінтерв'ю – 1:2,5 та 1:4,0, публічних виступів – 1:3,5, спонтанного монологічного мовлення – 1:4,0 [2; 6; 11; 16; 19; 20].

Можна зробити висновок про те, що на темп, а також на характер і тривалість паузації впливають

не тільки біологічні, а й соціальні чинники. Це особливо помітно у мовленні інформантів зрілого віку, де високий соціальний статус впливає на значне уповільнення темпу мови. Крім того, вказується на своєрідність мови інформантів юного віку, які схильні розтягувати ненаголошені склади.

Висновки. Згідно з результатами, отриманими в ході проведеного електронно-акустичного аналізу мелодійних, діапазональних і темпоральних особливостей, американське непідготовлене монологічне мовлення загалом можна охарактеризувати так:

Діапазон: Зіставлення діапазональних характеристик предтермінальної та термінальної частин виявляє, що предтермінальна частина має більш широкий діапазон (2,5-5 пт), ніж термінальна частина (0,7-3 пт). Це свідчить про те, що рівні конфігурації та вузький діапазон у термінальних тонах є досить частотним явищем в усіх вікових групах при домінуванні юнацької. Цілком обґрунтованим є те, що найбільш широкий діапазон зафіксований під час аналізу усієї синтагми (2,8-8 пт). Однак, спираючись на дані попередніх експериментальних досліджень, можна говорити про наявність звуженого діапазону голосу в аналізованій мові американців різного віку.

Темп: Аналізуючи темпоральні особливості американського монологічного мовлення непідготовленого характеру, необхідно вказати на порівняно невелику виділеність наголошених складів порівняно із ненаголошеними в усіх вікових групах (1,27:1 / 1,45:1), що є однією з причин уповільненого темпу та рівної мелодики. За результатами цього дослідження основними типами пауз, які володіють найбільшою частотністю вживання, є короткі (32%) та середні (29%) паузи, що характерно для спонтанного мовлення і відповідає нормі.

Юнацька група інформантів (17-25 років): мова представників юнацької групи характеризується найбільш вузьким діапазоном, який становить 2,5 пт у предтермінальній частині синтагми, 0,7 пт – у термінальній частині та 4 пт – загалом по синтагмі. Необхідно також вказати на уповільнений темп мови юних американців. Цьому сприяє розтягування, тобто збільшення тривалості ненаголошених складів (216 мс), досить низький показник співвідношення тривалості наголошеного складу до ненаголошеного (1,27:1), а також використання насамперед пауз середньої тривалості.

Таблиця 7

Співвідношення тривалості фонації до тривалості паузи

Вікова група	Тривалість фонації (мс)	Тривалість паузи	Тривалість паузи: тривалість фонації
Юність	2419	581	1:4,19
Молодість	2231	508	1:4,39
Зрілість	2246	520	1:4,32
Похилий вік	2173	702	1:3,1

У **молодіжній групі** (25-35 років) виявлена загальна тенденція до поступового розширення діапазону голосу зі збільшенням віку мовця. Так, до 30 років діапазон голосу молодих людей вже значно ширше, ніж був у юнацькому віці: 3,6 пт – у предтермінальній частині синтагми, 1,7 пт – у термінальній, 6 пт – загалом по синтагмі. Темп мови молодих інформантів відповідає нормі: спостерігається досить помітний контраст між середньою тривалістю наголошеного та ненаголошеного складів (271 мс: 187 мс), співвідношення тривалості наголошеного складу до ненаголошеного 1,45:1; використання у мовленні здебільшого коротких пауз (46%); співвідношення тривалості паузи до тривалості фонаційного відрізка (1:4,39).

Мелодійному різноманіттю мови американців **зрілого віку** (35-55/60 років) сприяє впевнене використання як верхнього, так і нижнього регістру, наявність широкого діапазону голосу, який становить 5 пт у предтермінальній частині синтагми, 3 пт – у термінальній частині, 7 пт – загалом по синтагмі. Необхідно зазначити, що з підвищенням соціального статусу спостерігається значуще сповільнення темпу мовлення американців 40-55 років насамперед за рахунок неконтрастного виділення наголошених складів, тобто розтягування не тільки наголошених, а й ненаголошених складів (286 мс: 218 мс), співвідношення тривалості наголошеного складу до ненаголошеного – 1,3:1.

Для **літніх американців** (60-80 років) характерні невеликі спади по всіх показниках діапазону, який незначно звужується і становить 3 пт у предтермінальній частині синтагми, 1,7 пт – у термінальній частині та 4,3 пт – загалом по синтагмі. У цій віковій групі спостерігається деяке прискорення ненаголошених складів, що дає досить помітний контраст по акцентуації (271 мс: 188 мс), співвідношення тривалості наголошеного складу до ненаголошеного становить 1,44:1. Однак можна говорити про уповільнення темпу мови, який досягається використанням здебільшого тривалих пауз (32%), а також найнижчим показником співвідношення тривалості паузи до тривалості фонаційного відрізка (1:3,1).

ЛІТЕРАТУРА

1. Антипова А.М. Система английской речевой интонации. М. : Высшая школа, 1979. 131 с.
2. Бабушкина Е.А. Территориальная вариативность просодии английской речи в США (экспериментально-фонетическое исследование речевого континуума по оси Север-Юг) : автореф. канд. филол. наук. М., 2000. 140 с.
3. Ганыкина М.В. Развитие интонационной нормы английского языка : автореф. канд. филол. наук. М., 1992. 18 с.
4. Графова Л.Л. Ритмическая организация фразы в британском и американском вариантах английского языка. *Ритмическая и интонационная организация текста*. : Тр. МГПИИЯ им. М. Тореца, вып. 196. М., 1982. С. 32–37.
5. Жаворонкова И.А. Система терминальных тонов в американском варианте английского языка (экспериментально-фонетическое исследование) : автореф. дис. канд. филол. наук. М., 1990. 20 с.
6. Леонтьева Н.А. Роль просодии в организации радиоинтервью (экспериментально-фонетическое исследование на материале американского варианта английского языка) : автореф. канд. филол. наук. М., 1983. 183 с.
7. Лингвистический энциклопедический словарь / под ред. В.Н. Ярцевой. М. : «Советская энциклопедия», 1990. С. 401–402.
8. Палагина Н.Н. *Психология развития и возрастная психология* : учебное пособие для вузов. М., 2005. 288 с.
9. Пальченко Н.В. Социокультурный аспект акцентуации в американском варианте английского языка : автореф. дис. канд. филол. наук. М., 2002. 151 с.
10. Полетаев Д.И. Социальная дифференциация интонации в ограниченном речевом сообществе (экспериментально-фонетическое исследование на материале речи жителей г. Анкориджа, штат Аляска, США) : автореф. дис. канд. филол. наук. М., 1997. 146 с.
11. Постникова Л.В. Просодия и политический имидж оратора (на материале речей американских президентов) : автореф. дис. канд. филол. наук. М., 2003. 196 с.
12. Потапова Р.К. *Речь: коммуникация, информация, кибернетика* : учебное пособие. М. : Эдиториал УРСС, 2001. 568 с.
13. Предтеченская Н.В. Об интонационной структуре восклицательных предложений в американском варианте английского языка в сопоставлении с британским (основные данные интонографического анализа). *Вопросы фонетики романских и германских языков*: тр. МГПИИЯ, вып. 108. М., 1977. С. 88–95.
14. Предтеченская Н.В. Всегда ли американская интонация «монотонна»? *Просодическая структура текста*. Тр./МГПИИЯ; вып. 230. М., 1984. С. 191–197.
15. Скуланова Г.М. Региональная вариативность интонации (экспериментально-фонетическое исследование на материале английского языка в Шотландии) : автореф. канд. филол. наук. М., 1987. 147 с.
16. Тонконогов В.Г. Проблема единства и взаимодействия социального и индивидуального в интонационной характеристике говорящего

- (экспериментально-фонетическое исследование на материале английского радиointервью) : автореф. канд. филол. наук. М., 1989. 211 с.
17. Углова Н.Г. Специфика мелодики и темпа дикторской речи (экспериментально-фонетическое исследование на материале информационных программ американского телевидения) : автореф. канд. филол. наук. М., 2006. 168 с.
 18. Шахбагова Д.А. Фонетическая система английского языка в диахронии и синхронии (на материале британского, американского, австралийского, канадского вариантов английского языка) : монография. М. : «Фоллис», 1992. 284 с.
 19. Шевченко Т.И. Социальная дифференциация английского произношения : монография. М. : Высшая школа, 1990. 142 с.
 20. Якутина М.В. Просодические формы речевого поведения участников судебного процесса (экспериментально-фонетическое исследование на материале аудиозаписей Верховного Суда США) : автореф. дис. канд. филол. наук. М., 2002. 22 с.
 21. Яскевич В.В. Взаимодействие факторов фонетического варьирования (в чтении и спонтанной речи взрослых и подростков в американском варианте английского языка) : автореф. дис. канд. филол. наук. Минск : Учреждение образования «Минский Государственный Лингвистический Университет», 2007. 20 с.
 22. Crystal D. A First Dictionary of Linguistics and Phonetics. London : Andre Deutsch, 1980. 390 p.
 23. Hirst D., Di Cristo A. Intonation Systems. A Survey of Twenty Languages. Cambridge : Cambridge University Press, 1998. P. 6.
 24. Roach P. Phonetics. Oxford : Oxford University Press, 2001. P. 112.
 4. Grafova L.L. (1982) Ritmicheskaya organizatsiya frazy v britanskom i amerikanskom variantakh angliyskogo yazyka [Rhythmic organization of a phrase in British and American English.] *Ritmicheskaya i intonatsionnaya organizatsiya teksta* [Rhythmic and intonation organization of the text]: Tr. MGPIIYA im. M. Toreza, vyp. 196. M. S. 32–37.
 5. Zhavoronkova I.A. (1990) Sistema terminal'nykh tonov v amerikanskom variante angliyskogo yazyka (eksperimental'no-foneticheskoye issledovaniye) : avtoref. dis. kand. filol. nauk [Terminal tone system in American variant of the English language (experimental-phonetic research) : abstract. cand. philol. sciences]. M., 20 s.
 6. Leont'yeva N.A. (1983) Rol' prosodii v organizatsii radiointerv'yuu (eksperimental'no-foneticheskoye issledovaniye na materiale amerikanskogo varianta angliyskogo yazyka) : avtoref. dis. kand. filol. nauk [Role of prosody in organizing radio interviews (experimental-phonetic research on the material of American English) : abstract. cand. philol. sciences]. M., 1983. 183 s.
 7. Lingvisticheskiy entsiklopedicheskiy slovar' (1990) [Linguistic encyclopedic dictionary] / red. V.N. Yartseva. M. : "Sovetskaya entsiklopediya". S. 401–402.
 8. Palagina N.N. *Psikhologiya razvitiya i vozrastnaya psikhologiya* : Uchebnoye posobiye dlya vuzov [Psychology of development and age psychology: Textbook for universities]. M., 2005. 288 s.
 9. Pal'chenko N.V. (2002) Sotsiokul'turnyy aspekt aktsentuatsii v amerikanskom variante angliyskogo yazyka : avtoref. kand. filol. nauk [Sociocultural aspect of accentuation in American English : abstract. cand. philol. sciences]. M., 151 s.
 10. Poletayev D.I. (1997) Sotsial'naya differentsiatsiya intonatsii v ogranichenom rechevom soobshchestve (eksperimental'no-foneticheskoye issledovaniye na materiale rechi zhiteley g. Ankoridzha, shtat Alyaska, SSHA) : avtoref. dis. kand. filol. nauk [Social differentiation of intonation in a limited speech community (experimental-phonetic study on the material of residents' speech of Anchorage, Alaska, USA) : abstract. cand. philol. sciences]. M., 146 s.
 11. Postnikova L.V. (2003) Prosodiya i politicheskiy imidzh oratora (na materiale rechey amerikanskikh prezidentov) : avtoref. dis. kand. filol. nauk [Prosody and the political image of the speaker (on the material of American presidents' speeches) : abstract. cand. philol. sciences]. M., 196 s.
 12. Potapova R.K. (2001) *Rech': kommunikatsiya, informatsiya, kibernetika* : Uchebnoye posobiye [Speech: communication, information, cybernetics: tutorial]. M. : Editorial URSS. 568 s.

REFERENCES

1. Antipova A.M. (1979) Sistema angliyskoy rechevoy intonatsii [The system of English speech intonation]. M. : Vysshaya shkola. 131 s.
2. Babushkina Ye.A. (2000) Territorial'naya variativnost' prosodii angliyskoy rechi v SSHA (eksperimental'no-foneticheskoye issledovaniye rechevogo kontinuumu po osi Sever-Yug) : avtoref. dis. kand. filol. nauk [Territorial variability of prosody of English speech in the USA (experimental phonetic study of the speech continuum along the North-South axis) : abstract. cand. philol. sciences]. M., 2000. 140 s.
3. Ganykina M.V. (1992) Razvitiye intonatsionnoy normy angliyskogo yazyka : avtoref. kand. filol. nauk [Development of the intonation norm of the English language : abstract. cand. philol. sciences]. M., 1992. 18 s.

13. Predtechenskaya N.V. (1977) Ob intonatsionnoy strukture vosklitsatel'nykh predlozheniy v amerikanskom variante angliyskogo yazyka v sopostavlenii s britanskim (osnovnyye dannyye intonograficheskogo analiza) [On the intonation structure of exclamation sentences in American English in comparison with British (basic data of intonographic analysis)]: *Voprosy fonetiki roman-skikh i germanskikh yazykov* [Questions of phonetics of Roman and Germanic languages]: Tr. MGPIIYA, vyp. 108. M. S. 88–95.
14. Predtechenskaya N.V. (1984) Vsegda li amerikanskaya intonatsiya “monotonna”? [Is American intonation always “Monotone”?] *Prosodicheskaya struktura teksta* [Prosodic structure of the text]: Tr. MGPIIYA; vyp. 230. M. S. 191–197.
15. Skulanova G.M. (1987) Regional'naya variativnost' intonatsii (eksperimental'no-foneticheskoye issledovaniye na materiale angliyskogo yazyka v Shotlandii) : avtoref. kand. filol. nauk [Regional variability of intonation (experimental-phonetic research on the material of English in Scotland) : abstract. cand. philol. sciences]. M., 1987. 147 s.
16. Tonkonogov V.G. (1989) Problema yedinstva i vzaimodeystviya sotsial'nogo i individual'nogo v intonatsionnoy kharakteristike govoryashchego (eksperimental'no-foneticheskoye issledovaniye na materiale angliyskogo radiointerv'yu) : avtoref. kand. filol. nauk [The problem of the unity and interaction of the social and individual in the speaker's intonation characteristics (experimental-phonetic research based on the material of the English radio interview) : abstract. cand. philol. sciences]. M., 211 s.
17. Uglova N.G. (2006) Spetsifika melodiki i tempa diktorskoj rechi (eksperimental'no-foneticheskoye issledovaniye na materiale informatsionnykh programm amerikanskogo televideniya) : avtoref. kand. filol. nauk [Specificity of melody and tempo of speaker's speech (experimental-phonetic research on the material of information programs of American television) : abstract. cand. philol. sciences]. M., 168 s.
18. Shakhbagova D.A. *Foneticheskaya sistema angliyskogo yazyka v diakhronii i sinkhronii (na materiale britanskogo, amerikanskogo, avstraliyskogo, kanadskogo variantov angliyskogo yazyka)* [The phonetic system of the English language in diachrony and synchrony (based on British, American, Australian, Canadian English) : Monogr. M. : “Follis”, 1992. 284 s.
19. Shevchenko T.I. (1990) *Sotsial'naya differentsiatsiya angliyskogo proiznosheniya* [Social differentiation of English pronunciation] : Monogr. M., 142 s.
20. Yakutina M.V. (2002) Prosodicheskiye formy rechevogo povedeniya uchastnikov sudebnogo protsesssa (eksperimental'no-foneticheskoye issledovaniye na materiale audiozapisey Verkhovnogo Suda SSHA) : avtoref. kand. filol. nauk [Prosodic forms of speech behavior of participants in the trial (experimental-phonetic study based on audio recordings of the US Supreme Court) : abstract. cand. philol. sciences]. M., 22 s.
21. Yaskevich V.V. (2007) Vzaimodeystviye faktorov foneticheskogo var'irovaniya (v chtenii i spontannoy rechi vzroslykh i podrostkov v amerikanskom variante angliyskogo yazyka) : avtoref. kand. filol. nauk [The interaction of phonetic factors of variation (in reading and spontaneous speech of adults and adolescents in American English) : abstract. cand. philol. sciences] Minsk : Uchrezhdeniye obrazovaniya “Minskiy Gosudarstvennyy Lingvisticheskiy Universitet”. 20 s.
22. Crystal D. (1980) *A First Dictionary of Linguistics and Phonetics*. London : Andre Deutsch. 390 p.
23. Hirst D., Di Cristo (1998) *A Intonation Systems. A Survey of Twenty Languages*. Cambridge : Cambridge University Press. P. 6.
24. Roach P. (2001) *Phonetics*. Oxford : Oxford University Press, 2001. P. 112.